

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นวิธีการหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้เพียงพอกับการบริโภค ผลผลิตจากการเลี้ยงสัตว์น้ำส่วนใหญ่จะได้อาจมาจากการเลี้ยงปลา และผลผลิตจากปลาน้ำจืดจัดว่า เป็นผลผลิตที่มีปริมาณมากที่สุด ซึ่งประเทศจีนได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืดมากที่สุดในโลก ส่วนประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยของเราถือว่าเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมากที่สุด¹

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในประเทศไทย มีแนวโน้มจะพัฒนาไปได้อย่างดีเมื่อเทียบกับผลตอบแทนจากการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ๆ ปลาน้ำจืดบางชนิด เช่น ปลานิล ปลาช่อนเทศ ปลาจีน ปลาไน ฯลฯ ซึ่งนำมาเลี้ยงในประเทศไทย และได้รับการยอมรับให้เพาะเลี้ยงเป็นปลาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปลานิล เป็นปลาที่ได้รับความนิยมในวงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เพราะมีข้อดีหลายประการ เช่น เป็นปลาที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีภายใต้สภาพกักขัง กินอาหารได้ทุกชนิดรวมทั้งอาหารที่มีโปรตีนต่ำ มีความอดทนต่อสภาพแวดล้อม ที่ไม่เหมาะสม และสามารถทนโรคได้ดี เลี้ยงง่าย โตไว ไม่สิ้นเปลืองอาหารมาก ทำให้ผู้เลี้ยงมีกำไรสูง นอกจากนี้ เนื้อปลานิลมีรสชาติอร่อย ไม่มีก้างย่อยแทรกอยู่ในเนื้อ จึงเป็นปลาที่ได้รับความนิยมจาก ผู้บริโภค และเป็นที่ยูรักของคนทั่วไป เกษตรกรส่วนมากเลี้ยงปลานิลไว้เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน เป็นหลัก แต่ถ้าผลผลิตมีมากเกินพอก็สามารถขายเป็นรายได้เสริม ดังนั้นปลานิลจึงเป็นทั้งแหล่งอาหารโปรตีนและรายได้เสริมของครอบครัวได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้นิยมเลี้ยงปลานิลกันมากขึ้น จะเห็นได้จากผลผลิตของการเพาะเลี้ยงปลานิลเปรียบเทียบกับ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดอื่นจะสูงเป็นอันดับ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา โดยมีผลผลิตประมาณร้อยละ 18.93 – 38.83 ของผลผลิตรวม (ฝ่ายสถิติและสารสนเทศการประมง, 2540)² และในช่วงปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นมาประชาชนในเขตภาคเหนือ

¹ ประเทือง เขาวัววันกลาง, การเลี้ยงปลาน้ำจืด, คณะสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรกรรมลพบุรี 2536, หน้า 2.

² เพ็ญพรรณ ศรีสกุลเด็ชว. “สถานภาพการเพาะเลี้ยงปลานิลในประเทศไทย”. แก่นเกษตร 28 (2543): 173-180.

ตอนบนได้หันมาให้ความสนใจกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกันมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดเชียงราย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเลี้ยงอย่างต่อเนื่อง และมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น คือ ในปีพ.ศ. 2540 จำนวน 19,412 ราย ในปีพ.ศ. 2541 จำนวน 20,934 ราย ในปีพ.ศ. 2542 จำนวน 22,607 ราย และในปีพ.ศ. 2543 จำนวน 22,016 ราย และในจำนวนการเลี้ยงของอำเภอพาน จะเลี้ยงในปีพ.ศ. 2540 จำนวน 1,950 ราย ในปี พ.ศ.2541 จำนวน 2,010 ราย ในปีพ.ศ. 2542 จำนวน 2,020 ราย และในปีพ.ศ.2543 จำนวน 2,262 ราย³ ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงรายถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการเลี้ยงปลานิลในเชิงเศรษฐกิจกันมาก และมีการรวมกลุ่มการเลี้ยงอย่างชัดเจน เพราะเป็นอาชีพที่ทำให้เกษตรกรมีรายได้ และลดปัญหาการว่างงานของเกษตรกร ดังนั้นผู้ทำการศึกษาจึงสนใจที่จะทำการทำต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลานิล เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่จะประกอบเป็นอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาด้านทุนการเลี้ยงปลานิลในรูปกลุ่มผู้เลี้ยงปลานิลในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
2. ศึกษาอัตราผลตอบแทนการลงทุนจากการเลี้ยงปลานิลในรูปกลุ่มผู้เลี้ยงปลานิล

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

ทำการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงปลานิลระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2544 จากกลุ่มผู้เลี้ยงปลานิลในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

วิธีการศึกษา

1. เก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Data)

รวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ และทำการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงปลานิล ที่เริ่มเลี้ยงในปี พ.ศ. 2542 โดยใช้แบบสอบถาม ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีผู้เลี้ยงปลานิลมากที่สุดในจังหวัดเชียงรายใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากผู้เลี้ยงปลานิล จำนวน 140 ราย จากทั้งหมด 220 ราย

³ สำนักงานประมงจังหวัดเชียงราย 2543.

โดยใช้ค่าระดับความเชื่อมั่นตามตารางสำเร็จรูปของ R.V. Krejcie และ R.W. Morgan⁴ ที่ร้อยละ 95

2. เก็บข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงปลานิล หนังสือวิชาการ และ ข้อมูลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. วิเคราะห์และประมวลผล

รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่เป็นตัวเงิน และ ข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงิน นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และประเมินผลโดยใช้วิธีประเมินผล 3 วิธีด้วยกันคือ อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (Internal Rate of Return = IRR) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value = NPV) วิธีจ่ายคืนทุน (Payback) และวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Break Even-Point)

4. สรุปผลและเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติตามที่ได้จากการศึกษาทั้งข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ

นิยามศัพท์

ปลานิล (Nile Tilapia) หมายถึง ปลานชนิดหนึ่ง ที่มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ คือ Tilapia Nilotica มีลักษณะคล้ายปลาหมอเทศ ขยายพันธุ์และเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สามารถเพาะเลี้ยงได้ทั่วไป

ต้นทุน หมายถึง ต้นทุนการเลี้ยงปลานิล ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนตั้งแต่เริ่มต้นการเลี้ยงปลานิลจนถึงการจำหน่ายปลานิลจากบ่อปลา

ผลตอบแทน หมายถึง เงินสุทธรับสุทธิที่ได้รับจากการจำหน่ายปลานิลหลังหักค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงปลานิล

การเลี้ยงแบบรวมกลุ่ม หมายถึง ชมรมผู้เลี้ยงปลานิลในอำเภอพาน มีผู้จัดการชมรมทำหน้าที่รับผิดชอบการสมัครเป็นสมาชิกของเกษตรกรและทำหน้าที่รับซื้อปลานิลจากบ่อสมาชิก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงผลตอบแทนและต้นทุนที่ใช้ในการเลี้ยงปลานิลแบบรวมกลุ่มการเลี้ยงในอำเภอพาน จังหวัดเชียงรายและเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่สนใจจะลงทุนเลี้ยงปลานิลในอนาคต

⁴ ผศ.ดร. เพ็ญแข แสงแก้ว, การวิจัยทางสังคมศาสตร์ ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีนายน 2541, หน้า 60-61.